МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

МІСТА І СЕЛА УКРАЇНИ

ВТРАТИ ВОЄННОГО ЧАСУ

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

МІСТА І СЕЛА УКРАЇНИ
ВТРАТИ ВОЄННОГО ЧАСУ

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Бібліографічний список

КИЇВ 2022

Національна історична бібліотека України розпочала новий проєкт “Міста і села України. Втрати воєнного часу”. Мета проєкту — оперативне відображення інформації про зруйновані або пошкоджені об’єкти культурної спадщини в різних регіонах України. Перелік об’єктів визначається на основі інформаційного ресурсу Міністерства культури та інформаційної політики “Зафіксовані воєнні злочини”, оскільки там зазначені лише ті пам’ятки культурної спадщини, які пройшли верифікацію. Проєкт буде складатися з циклу бібліографічних списків, присвячених окремому регіону. Кожен бібліографічний список містить бібліографічну та вебліографічну інформацію про населені пункти та об’єкти культурної спадщини на основі інформаційних ресурсів НІБУ та актуальних публікацій у мережевих ресурсах. Цей випуск присвячений Чернігівській області, надалі він може доповнюватися, оскільки кількість пам’яток, що зазнали руйнувань чи пошкоджень остаточно визначити поки неможливо.

Укладач О. В. Михайлова

Редактор Н. О. Волошінська

Відповідальна за випуск А. В. Скорохватова

На обкладинці: Єлецький Свято-Успенський монастир в Чернігові.

ЗМІСТ

ЧЕРНІГІВ 4

“Болдині гори”, паркова альтанка 10

Чернігівська міська бібліотека імені М. Коцюбинського 11

Кладовище “Яцево” 11

Церква святителя Феодосія 12

Меморіальне кладовище з пам’ятним знаком загиблим та каплицею св. Архангела Михаїла 13

Єлецький Свято-Успенський монастир 15

Будинок-музей та садиба М.М. Коцюбинського 18

Свято-Казанська церква 20

Обласний молодіжний центр 22

Чернігівська міська рада 25

Обласний художній музей імені Г. Галагана 26

Катерининська церква 30

Дім молитви Другої чернігівської церкви християн-баптистів (будівля XXI ст.) 33

Колишній будинок окружного суду 33

Військово-історичний музей 36

Обласна бібліотека для юнацтва 37

Обласна універсальна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка 41

НІЖИН 45

Свято-Георгіївська церква 48

НОВИЙ БИКІВ, Церква Успіння Богородиці 49

ТРОСТЯНЕЦЬ, Церква адвентистів сьомого дня 52

ЛУКАШІВКА, Воскресенська церква 55

М. ЧЕРНІГІВ

Адруг, А. К.

Архітектура Чернігова другої половини XVII-початку XVIII століть / А. К. Адруг. - Чернігів : Вид-во Чернігівського ЦНТЕІ, 2008. - 223 с.

Адруг, А.

Будинок полкової канцелярії в Чернігові [(Будинок Мазепи) — пам'ятка цивільної архітектури XVII ст. ; пам’ятка архітектури національного значення, охоронний № 814.] / А. К. Адруг. - Чернігів, 2007. - 30 с.

Акименко, І. М.

Чернігівський Троїцько-Іллінський монастир: історія, господарська і культурно-просвітницька діяльність (друга половина (XVII–XVIII ст.) : автореферат дис. ... канд. іст. наук / І. М. Акименко ; Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. - Харків, 2004. - 17 с.

Антонієві печери та Троїцько-Іллінський монастир : [науково-популярний нарис] / Національний архітектурно-історичний заповідник “Чернігів стародавній” ; ред. В. М. Лозовий. - Чернігів : Лозовий В. М., 2015. - 48 с.

Асєєв, Ю. С.

Спаський собор у Чернігові [Електронний документ] : пам'ятники архітектури XI ст. / Ю. С. Асєєв. - Київ : Держ. вид-во літ. з будівництва і архітектури УРСР, 1959. - 11 с. : 3 л. іl.

Аскерова, Л. С.

Чернігів у XIX - на початку XX ст.: формування місцевого середовища : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 - історія України / Л. С. Аскерова ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. - Чернігів, 2012. - 20 с.

Бондар, О. М.

Історична топографія Чернігова у XIV–XVIII ст. : автореферат дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Бондар ; М-во освіти і науки України, Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. - Чернігів, 2017. - 19 с.

Бондар, О. М.

Подорож козацьким Черніговом XVII–XVIII ст. : путівник / О. М. Бондар, Д. А. Сердюк. - Чернігів, 2015. - 79 с. : іл., карти, плани.

Бондар, О. М.

Чернігів: місто і фортеця у XIV - XVIII століттях : монографія / О. М. Бондар. - Київ : Філюк Олег, 2014. - 177 с. : іл., карти, фот.

Монографія присвячена проблемі топографічно-просторового розвитку Чернігова в пізньосередньовічний та ранньомодерний періоди існування міста – від монголо-татарського погрому в середині XIII ст. до ліквідації Чернігівської фортеці наприкінці XVIII ст. та кардинального перепланування вуличної системи історичної частини Чернігова.

Борисоглібський собор XII ст. / Нац. архітектур.-іст. заповідник “Чернігів стародавній” ; ред. А. В. Доценко ; техн. ред. В. М. Лозовий ; авт. тексту А. А. Глухенький. - Чернігів : Лозовий В. М., 2020. - 63 с. : фот., 2 вкл. л. фот.

В**іроцький, В. Д.**

Храми Чернігова / В. Д. Віроцький. - Київ : Техніка, 1998. - 207 с. : іл. - (Національні святині України).

Воскресенский храм г. Чернигова : материалы и документы к истории прихода / сост. И. В. Мельник. - Чернигов : Десна Полиграф, 2018. - 135 с. : ил., портр., табл.

Висвітлено історію Воскресенської церкви м. Чернігова від XVII

ст. до наших днів: архітектурні особливості, парафіяльне життя храму, його священників та меценатів.

Карнабіда, А. А.

Чернігів : архітектурно-історичний нарис / А. А. Карнабіда. - Київ : Будівельник, 1980. - 126 с. : іл.

Кузнецов, Г. А.

Тайны древнего Чернигова и его клады / Г. А. Кузнецов, Ю. А. Новицкая. - Чернигов : Десна, 2013. - 64 с. : фот.

Леп'явко, С.

Декілька слів про Чернігів : [історико-архітектурний нарис] / С. Леп'явко. - Київ : КЛІО, 2016. - 46 с. : фот.

Леп'явко, С. А.

Ілюстрована історія Чернігова / С. А. Леп'явко. - К. : Стилос, 2013. - 208 с. : іл., фот.

Видання, присвячене багатовіковій історії Чернігова, містить понад 800 ілюстрацій, які дають змогу створити візуальний образ минулого міста.

Леп'явко, С.

Чернігів: історія міста / С. Леп'явко. - Київ : КЛІО, 2020. - 543 с. : іл., карт., фот.

Леп'явко, С. А.

Чернігів - європейське місто / С. А. Леп'явко ; Міжнародний фонд "Відродження", Сіверський інститут регіональних досліджень, Центр європейської інформації Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка. - Чернігів : Лозовий В. М., 2010. - 56 с. : іл.

"Чернігів – європейське місто" належить до серії видань, присвячених дослідженню міст та містечок Чернігівщини, що мають давню історію, з точки зору їх європейської ідентичності. Авторами праць є провідні науковці, історики Чернігівщини.

Леп'явко, С.

Чернігів : історія міста / С. А. Леп'явко. - Київ : Темпора, 2012. - 452 с.

Літопис Чернігівського Троїцького Іллінського монастиря 1069–2009 років / В. Я. Руденок ; техн. ред.: Т. Новик, О. Тополь, О. Дубінець. - Чернігів, 2009. - 39 с. : іл., фот. - До 940-річчя заснування Антонієвих печер та Троїцько-Іллінського монастиря.

Національний архітектурно-історичний заповідник "Чернігів стародавній" / відп. за вип.: А. Курданов, А. Доценко. - Чернігів : Десна Поліграф, [2010]. - 12 с. : фот.

Національний архітектурно-історичний заповідник "Чернігів стародавній". 50 років діяльності / Нац. архітектурно-історичний заповідник "Чернігів стародавній" ; ред. кол.: А. Доценко, І. Непотенко, В. Руденок. - Чернігів : Десна Поліграф, 2017. - 239 с. : фот.

П'ятницька церква в Чернігові / авт. кол.: Л. Нижник, А. Гаркуша. - Чернігів : Десна Поліграф, 2015. - 120 с. : іл.

Романова, А.

Чернігів. Місто легенд / А. Романова. - Харків : Віват, 2017. - 103 с. : іл., фот.

Перше зібрання міфів та легенд про Чернігів. У ній зібрані найяскравіші історичні нариси про стародавнє українське місто від тисячолітньої давнини до сьогодення.

Руденок, В.

Антонієві печери Чернігівського Троїцько-Іллінського монастиря: 950 років / В. Я. Руденок, Т. Г. Новик ; Нац. архітектурно-іст. заповідник "Чернігів стародавній". - Чернігів : Десна Поліграф, 2019. - 159 с. : іл., кол. іл., фот.

Руденок, В. Я.

Тайны монастырских подземелий / В. Я. Руденок. - Чернигов : Десна, 2013. - 64 с. : фот. - (Исторические памятники Черниговщины).

Сапон, В. М.

Вулиці старого Чернігова : історико-краєзнавчі етюди / В. М. Сапон. - Чернігів : "Деснянська правда", 2007. - 127 с. : фото.

Сапон, В.

Чернігів древній і сучасний / В. Сапон. - Чернігів : РВК "Деснянська

правда", 2003. - 63 с. : фот.

Спас Чернігівський : 975-річчю першої писемної згадки про Спаський собор у Чернігові, а також усім, хто його будував, оздоблював, дбав про нього, тим, хто в ньому служив, реставрував і досліджував - присвячується ця книга / А. Доценко [та ін.] ; Національний архітектурно-історичний заповідник "Чернігів Стародавній". - Чернігів : Десна Поліграф, 2011. - 192 с. : фот.

Топчій, В. О.

Розповіді старої черниці / В. О. Топчій. - Чернігів : Брагинець О. В., 2020. - 34, [1] с. : іл., фот. - (Легенди стародавнього Чернігова)

Чернігів у середньовічній та ранньомодерній історії Центрально-Східної Європи : Збірник наукових праць, присвячений 1100-літтю першої літописної згадки про Чернігів / Чернігівська міська рада, Інститут археології, Національна академія наук України. Інститут історії України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАНУ, Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, Всеукраїнська спілка краєзнавців. - Чернігів : Деснянська правда, 2007. - 671 с. : іл.

Чернігівський "Вал" / Національний архітектурно-історичний заповідник "Чернігів стародавній". - Чернігів : Лозовий В. М., 2016. - 39 с. : 4 вкл. л. кольор. фот.

Нарис присвячений Дитинцю – історичній частині Чернігова та пам'яткам, які знаходяться на його території. Охарактеризовано основні віхи історії, пов'язані з розвитком Дитинця, планувальну структуру та архітектурне вирішення.

***

Бахмач Н.

«Дощ» зі снарядів та дрижання землі від бомб: життя під обстрілами у Чернігові / Н. Бахмач // Радіо Свобода. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/obstrily-chernihiv-rodyna-istoriya/31801939.html

Війна в Україні: яких руйнувань зазнав Чернігів // Чернігів.City.

- Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://chernihiv.city/articles/196874/shist-dniv-vijni-yakih-rujnuvan-zaznav-chernigiv-

Іващенко Л.

21 день пекла в Чернігові. Розповідь мешканки, яка зуміла вирватись / Л. Іващенко // BBC News Україна. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news-60812348

Коціра Х.

«Війна прийшла і до мертвих». Репортаж із Чернігова / Х. Коціра, А. Станко // Громадське. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://hromadske.ua/posts/na-kiyivshini-okupanti-gvaltuvali-ne-lishe-zhinok-i-ditej-a-j-cholovika-pislya-znushan-vin-pomer-mer-buchi

"Ми не здамо Чернігів і стоятимемо до перемоги". Мер про ситуацію в місті // BBC News Україна. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news-60934036

Низовець А.

Немає світла, води та зв'язку, а люди є. Як живе Чернігів у гуманітарній катастрофі // LIGA.Life. - Загол. з екрана. - Перевірено 8.04.2022. - Режим доступу: https://life.liga.net/istoriyi/article/net-sveta-vody-i-svyazi-a-lyudi-est-kak-jivet-chernigov-v-gumanitarnoy-katastrofe

Хроніки війни: три історії з окупованого Чернігова // УНІАН. - Загол. з екрана. - Перевірено 8.04.2022. - Режим доступу: https://www.unian.ua/war/hroniki-viyni-tri-istoriji-z-okupovanogo-chernigova-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11756062.html

Чернігів знищено російськими окупантами на 70% - мер міста // ТСН. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://tsn.ua/ato/chernigiv-znischeno-rosiyskimi-okupantami-na-70-mer-mista-2027794.html

<u>Паркова альтанка (споруджена у 1911 р.) (м. Чернігів, Болдині гори)</u>

«Болдині гори" — історична місцевість у Чернігові на правому березі Десни, найвища точка міста, а також пам'ятка садово-паркового мистецтва (з 1972 року). Місцевість є віддавна заселеною, на її території збереглося багато археологічних, історичних і архітектурних пам'яток. Тут розташований один з найбільших в Україні некрополів, що складається з 232 курганів IX-XI ст.

Внаслідок обстрілів у квітні 2022 року повністю знищено старовинну споруду паркової альтанки на Болдиній горі, споруджену в 1911 р.

Болдині гори // Чернігів стародавній. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://oldchernihiv.com/boldyni-gory/

Кузнецов, Г. А.

Лесковицкие Болдины горы / Г. А. Кузнецов. - Чернигов : Лозовой В. М., 2015. - 64 с. : 12 вкл. л. ил.

Легенди Болдиних гір / Національний архітектурно-історичний заповідник "Чернігів стародавній" ; авт. тексту: В. Я. Руденко, І. В. Непотенко. - Чернігів : Лозовий В. М., 2016. - 19 с. : 8 вкл. арк. фот.

<u>Центральна міська бібліотека ім. М. Коцюбинського (будівля друг. пол. XX ст.) (м. Чернігів, вул. Кирпоноса, 22)</u>

Бібліотеку відкрито у вересні 1948 року, ім'я видатного українського письменника М. М. Коцюбинського носить з 1953 року. ЦМБ імені М. М. Коцюбинського перемогла в обласному конкурсі «Найкраща бібліотека року» за підсумками 2010 року. В бібліотеці працюють фотоклуб «Прекрасне поруч» та безкоштовний навчальний заклад для людей похилого віку «Університет 60 плюс».

Внаслідок обстрілу у лютому 2022 року пошкоджено фасади та вікна Чернігівської центральної міської бібліотеки ім. М. Коцюбинського, а також інтер'єри розташованого у ній музею Олександра Довженка.

Чернігівська міська бібліотека імені М. Коцюбинського : офіційний сайт. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: http://www.bibl-kotsubynskogo.edukit.cn.ua/

З'явилися світлини зруйнованої бібліотеки в Чернігові (Фотофакт) // Yeline. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://cheline.com.ua/news/z-yavilisya-svitlini-zrujnovanoyi-biblioteki-v-chernigovi-fotofakt-292466

<u>"Яцево" (м. Чернігів, вул. Кленова)</u>

Яцево — кладовище в Чернігові, розташоване на сході міста, одне з 5 діючих. Найбільше в Чернігові, входить до 10 найбільших кладовищ України. Відкрито 1974 року.

На території кладовища у 1996 р. збудовано Церкву святителя Феодосія. Церква Святого Феодосія Углицького стала першим новим храмом Чернігова, збудованим після 1991 року в новітній Україні. Проект безкоштовно розробили архітектори В. Устинов та Р. Ліфшиць. Храм було освячено 28 листопада 1996 року.

21 листопада 2018 р. урочисто відкрито каплицю Архистратига Божого Михаїла на честь полеглих за Україну воїнів. Її споруджено у 108-му секторі кладовища, де поховані загиблі учасники Антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил. Будівництво каплиці розпочалося в 2016 р. за ініціативи ГО "Єдина родина Чернігівщини", очолюваної батьком загиблого воїна Миколою Шанським.

Церква святителя Феодосія (будівля 1996 р.)

Внаслідок обстрілу та наступної пожежі 13 березня 2022 року пошкоджено фасади та інтер'єр, а також знищено покрівлю церкви .

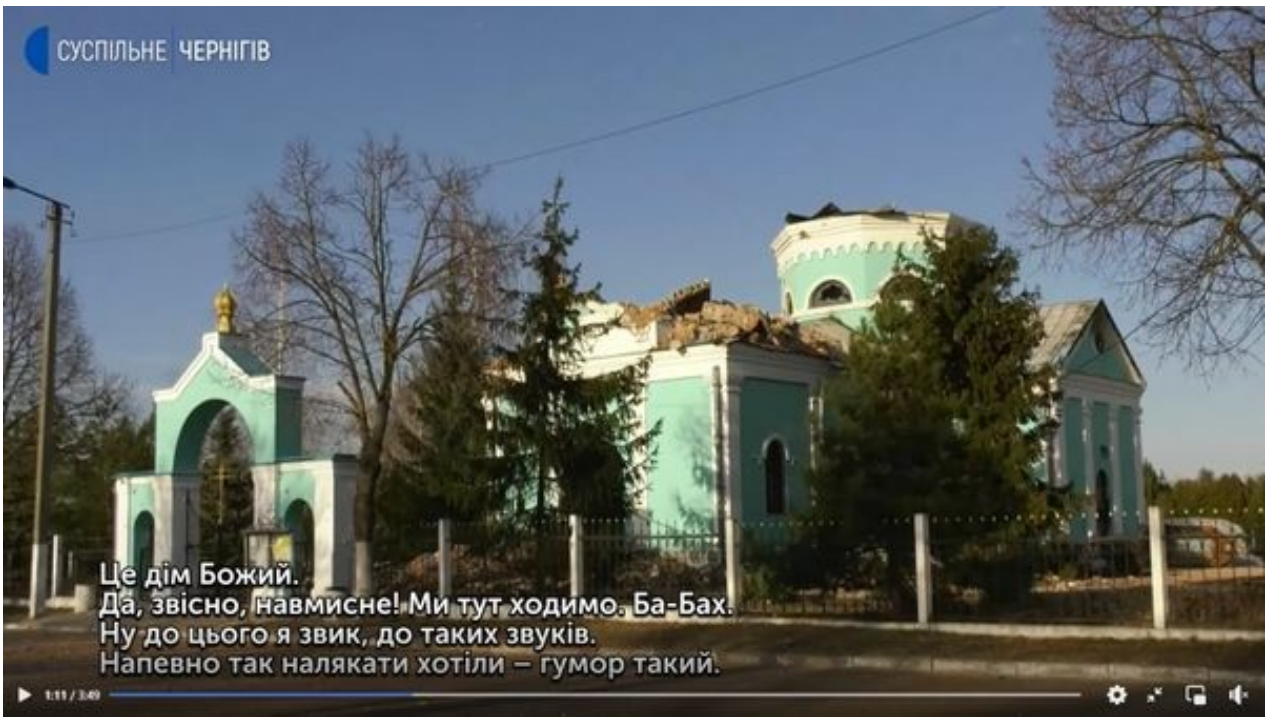

<u>Меморіальне кладовище з пам'ятним знаком загиблим та каплицею св. Архангела Михаїла (споруджено в 2014-21 рр.)</u>

Внаслідок обстрілів та пересування військової техніки у квітні 2022 року були частково зруйновані надгробки бійців АТО/ООС, пам'ятний знак воїнам, полеглим за Україну, а також кладовищенську каплицю св. Архістратига Михаїла, спорудженою між 2015 та 2021 рр.

В УПЦ рассказали о последствиях обстрела храма на кладбище в Чернигове // Союз православных журналистов. - Загол з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу:https://spzh.news/ru/news/87050-v-upc-rasskazali-o-posledstvijah-obstrela-khrama-na-kladbishhe-v-chernigove

Окупанти спалили церкву біля кладовища Яцево у Чернігові (14 березня 2022) : відео / Суспільне Чернігів // YouTube. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=9kpGWcXd_70

Російські окупанти обстріляли кладовище в Чернігові: загорівся храм святителя Феодосія // 24 канал. - Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://24tv.ua/rosiyski-okupanti-obstrilyali-kladovishhe-chernigovi-zagorivsya_n1904157

У Чернігові освятили та відкрили каплицю на честь Воїнів, полеглих за Україну // Офіційний веб-портал Чернігівської міської ради. - Загол. з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу: https://chernigiv-rada.gov.ua/news/id-497/

Чернігівське кладовище "Яцево" закрите для відвідувань // Новий Чернігів.- Загол. з екрана. - Перевірено 18.04.2022. - Режим доступу: https://newch.tv/chernihivske-kladovyshche-yatsevo-zakryte-dlia-vidviduvan-60789/

Міське кладовище "Яцево" закрите для відвідувань через велику кількість боєприпасів, які залишилися після обстріів Чернігова.

Єлецький Успенський монастир (комплекс XII-XIX ст.) (м. Чернігів, вул. Князя Чорного, 1)

Чернігівський Успенський Єлецький монастир УПЦ (МП) — православний монастир та пам'ятка національного значення, один із найстаріших монастирів України.

Монастир заснований 1060 року чернігівським князем Святославом Ярославичем як чоловічий монастир. Розташований на підвищеному правому березі річки Десна між Чернігівським дитинцем і Троїцько-Іллінським монастирем. Зруйнований 1239 року під час монгольської навали. 1623 року відновлений за панування Речі Посполитої, переданий Греко-католицькій церкві. 1649 року, внаслідок Хмельниччини, відійшов православній церкві. Перебудований у стилі українського бароко за головування архімандрита Йоаникія Ґалятовського в 1669—1688 роках. 1786 року, за наказом російської імператриці Катерини II, позбавлений землеволодінь. 1921 року закритий рішенням радянської влади. У 1944—1964 роках належав Чернігівській обласній філармонії. Відновлений як жіночий монастир після здобуття Україною незалежності (1991). Від 1992 року перебуває в оренді Московського патріархату під назвою Свято-Успенський Єлецький жіночий монастир, на честь головного храму Успіння Богородиці.

Внаслідок обстрілу у березні 2022 року постраждали фасади будівель пам'ятки архітектури національного значення - ансамблю Єлецького Успенського монастиря XII-XIX ст. (охоронний № 250043-Н). Зокрема, були пошкоджені фасади монастирських мурів та брами з дзвіницею XVII ст. (охоронний № 250043/6-Н), а також барабани куполів Успенського собору XII-XVII ст. (охоронний № 250043/1-Н).

Єлецький монастир // Чернігів стародавній : Національний архітектурно-історичний заповідник : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу: https://oldchernihiv.com/yeletskiy-uspenskiy-monastir/

Ігнатенко І.М.

Чернігівський Єлецький Свято-Успенський монастир [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2013. - 688 с.: іл.. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=chernigivskyj_svjato_uspenskyj_jeletskyj_monastyr

Маленков Р.

Чернігів. Єлецький Успенський монастир // Україна Інкогніта. - Загол. з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу: https://ukrainaincognita.com/chernigivska-oblast/chernigiv/chernigiv-eletskyi-uspenskyi-monastyr

Найвідоміші монастирі України. Єлецький Успенський монастир у Чернігові // Электронная библиотека Князева. - Загол. з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу: https://www.ebk.net.ua/Book/ts_d_u/m_u/part/11.htm

Свято-Успенский Елецкий женский монастырь // Українська Православна Церква. Чернігівська і Новгород-Сіверська єпархія :

офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим дотупу: http://orthodox.com.ua/RU/eparxiya/monastyri/svyato-uspenskij-eleckij-chernigovskij-zhenskij-monastyr

Черниговский Елецкий Свято-Успенский монастырь / сост. А. Ф. Тарасенко. - Чернигов, 2013. - 312 с. : 16 вкл. л.

Будинок-музей та садиба М.М. Коцюбинського (комплекс 1935 р.) (м. Чернігів, вул. Коцюбинського, 3)

Літературно-меморіальний музей Михайла Коцюбинського, що у Чернігові, присвячено життю і творчості цього відомого українського письменника початку 20 століття. Музей розташовано у його колишньому приватному будинку. Сьогодні це один з головних культурних осередків Чернігова.

Чернігівський літературно-меморіальний музей М. Коцюбинського складається з декількох частин: меморіального будинку письменника, будинку літературної спадщини і саду. Навпроти дому встановлено пам'ятник письменнику.

Внаслідок мінометного обстрілу у березні 2022 року постраждали ганок, стіни, перекриття, вікна, двері та окремі інтер'єри пам'ятки історії національного значення - меморіального будинку-музею та садиби М. М. Коцюбинського, 1935 р. (охоронні №№ 49а-Чр, 250003-Н). Всередині музею пошкоджено окремі меблі та експонати, зокрема меморіальна книжкова шафа та рояль.

Літературно-меморіальний музей М. Коцюбинського // Itinery. - Загол з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу: http://itinery.com.ua/object/view/literaturno-memorialnyy-muzey-m-kocyubinskogo

Меморіальна бібліотека М. Коцюбинського: короткий опис. - Чернігів : Десна Поліграф, 2015. - 336 с.

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник М. М. Коцюбинського : офіційний вебсайт. - Загол з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу: http://kotsubinsky.org/

Чернігівський літературно-меморіальний музей М. М. Коцюбинського : путівник / М-во культури УРСР, Чернігівське обл. упр. культури, Чернігівський держ. літ.-меморіальний музей М. М. Коцюбинського ; уклад.: Г. Г. Зубко, Ю. Р. Коцюбинський, Н. А. Тихомолова. - Київ : Політвидав України, 1974. - 69 с. : 12 л. іл.

6 причин відвідати будинок М.Коцюбинського у Чернігові : відео // Kotsyubinsky Museum. - Загол з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=Q9-PRopcrVQ

***

Молодіжний центр, бібліотека Короленка і музей Коцюбинського : злочини проти культурної спадщини // Суспільне. -

Загол з екрана. - Перевірено 20.04.2022. - Режим доступу: https://suspilne.media/227407-molodiznij-centr-biblioteka-korolenka-i-muzej-kocubinskogo-zlocini-proti-kulturnoi-spadsini/

Свято-Казанська церква (будівля 1820-27 рр.) (м. Чернігів, вул. Коцюбинського, 5)

Церква Казанської ікони Божої Матері (Свято-Казанська церква) в Чернігові була споруджена в 1820—27 роках на честь перемоги у франко-російській війні 1812 року. У середині XIX століття перебудовувалася.

За СРСР після 1943 року використовувалася як кінотеатр. До 1984 року в Казанській церкві містився ремонтно-монтажний комбінат Укрголовторгтехніки Міністерства торгівлі.

У 1990-х роках церква була повернена релігійній громаді (УПЦ МП).

Внаслідок обстрілу у березні 2022 року пошкоджено фасади, вікна, а також зруйновано огорожу пам'ятки архітектури місцевого значення - Свято-Казанської церкви (охоронний № 18-Чг).

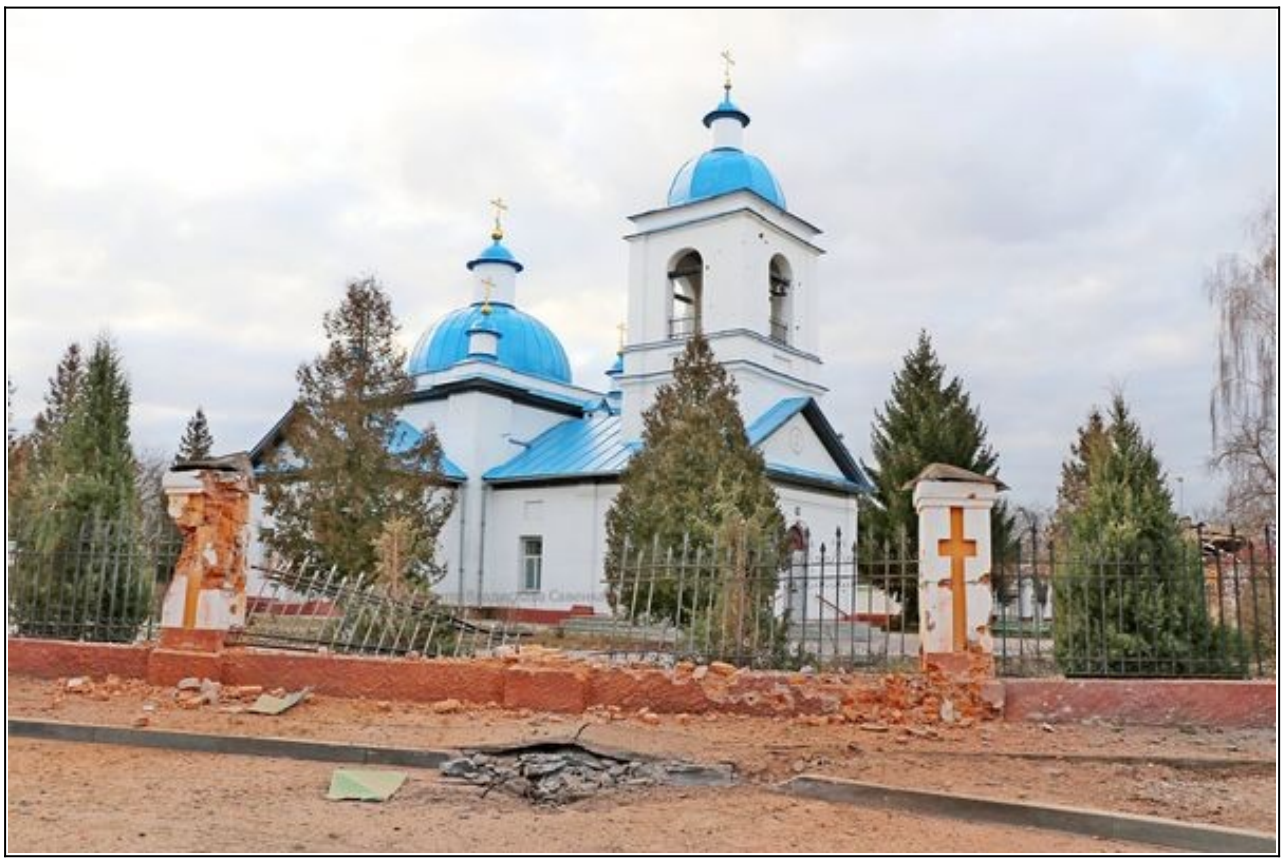

Храм во имя Казанской иконы Божией Матери // Українська Православна Церква. Чернігівська і Новгород-Сіверська єпархія : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим дотупу: http://orthodox.com.ua/RU/eparxiya/xramy/%D1%81%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%BE-%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BC

***

Храми, що постраждали від бомбардувань російських загарбників [Чернігів: церква Ікони Казанської Божої Матері (УПЦ МП)] // CREDO. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим дотупу: https://credo.pro/2022/03/314469

Бога не бояться! Росія обстріляла храм у Чернігові : відео // Телеканал Новий Чернігів. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим дотупу: https://www.youtube.com/watch?v=y-ULi-g29wg

<u>Обласний молодіжний центр (будівля 1935-47 рр.) (м. Чернігів, вул. Магістратська, 5)</u>

Будинок Чернігівського обласного молодіжного центру (колишній кінотеатр імені Щорса) це пам'ятка архітектури місцевого значення в Чернігові. Рішенням виконкому Чернігівської обласної ради народних депутатів від 09.02.1996 № 91 будівлі колишнього кінотеатру надано статус пам'ятника архітектури місцевого значення з охоронним № 76-Чг.

Кінотеатру збудовано 1939 року. На момент відкриття він був найкраще обладнаним кінотеатром і став третім у місті після «Першого радянського кінотеатру» та «Комсомольця». Під час німецько-радянської війни будинок було зруйновано. Будівля знову відбудована в 1947 році.

З 17 по 25 листопада 1947 року в будівлі кінотеатру пройшов відкритий судовий процес щодо німецьких та угорських військовополонених, які вчинили військові злочини.

У 1962 році будинок реконструйовано. Будівля кінотеатру була місцем проведення концертів духового оркестру та вечірніх танців. У повоєнні роки і до 1971 року, до відкриття кінотеатру «Жовтень», був єдиним кінотеатром Чернігова. 1993 року повністю згоріла «синя зала», 1995 року будівля була знову реконструйована.

У 2017 році кінотеатр було закрито. Наразі у будівлі розміщується Чернігівський обласний молодіжний центр.

Влученням ракети у лютому 2022 року частково зруйновано пам'ятку архітектури місцевого значення - будівлю колишнього кінотеатру ім. Щорса 1935-47 рр. (охоронний № 76-Чг), в якій розташовувався Обласний молодіжний центр.

Чернігівський обласний молодіжний центр // Асоціація молодіжних центрів України. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://youthcenters.net.ua/chernigivskiy-oblasniy-molodigniy-tsentr/

Чернігівський обласний молодіжний центр (Кінотеатр ім. Щорса) // Український інститут. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://ui.org.ua/sectors/chernihiv-youth-center/

У Чернігові обстрілом зруйнували історичну будівлю молодіжного театру // Укрінформ. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3415104-u-cernigovi-obstrilami-zrujnuvali-istoricnu-budivlu-molodiznogo-teatru.html

<u>Чернігівська міська рада (будівля 1908 р.) (м. Чернігів, вул. Магістратська, 7)</u>

Будинок міської ради зведений у 1908 році як приміщення для чернігівської філії Державного банку. У роки перебування України в складі СРСР будинок використовувався різними установами. Так, 1 грудня 1919 року в цьому будинку відбулися перші збори молоді міста, у яких взяв участь Роман Коцюбинський. Від 1922 року і до початку німецько-радянської війни тут містився штаб 7-ї Чернігівської стрілецької дивізії ім. М. В. Фрунзе.

У роки німецької окупації (1941–1943 рр.) будинок зазнав незначних руйнувань. Після витіснення німецьких військ з міста у цокольному поверсі будівлі містилась комендатура.

Після німецько-радянської війни будинок було відновлено із перепланованням внутрішніх кімнат і передано Чернігівській міській раді та міськвиконкому.

Внаслідок авіаудару у лютому 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури місцевого значення - будинку колишнього Чернігівського державного банку 1908 р., в якому нині розміщується Чернігівська міська рада.

Офіційний веб-портал Чернігівської міської ради. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://www.chernigiv-rada.gov.ua/

ДСНС: росіяни нещадно обстрілюють Чернігів // BBC news Україна. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news-60550261

Обласний художній музей ім. Г. Галагана (будівля 1899 р.) (м. Чернігів, вул. Музейна, 6)

Чернігівський обласний художній музей імені Григорія Галагана міститься у будівлі-пам'ятці архітектури XIX століття. Музей засновано 1983 року у будівлі колишньої жіночої гімназії на Валу на території давнього чернігівського дитинця. Будівля 1899 року (арх. Д. Савицький)

Музейна колекція містить твори західноєвропейського та українського мистецтва, унікальну колекцію козацько-старшинського роду Ґалаґанів, що налічує понад 9 тисяч творів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва.

Привертає увагу колекція творів іконопису, здебільшого українського, серед яких канонічний «Архистратиг Михаїл», колекція Богородичних ікон, самобутня народна ікона зі своєрідним трактуванням того чи іншого образу святого покровителя, двобічна «Покрова Богородиці. Розп'яття».

Найбільшу частку музейної колекції складають твори українських корифеїв XX століття – М. Жука, М. Самокиша, С. Шишка, М. Глущенка, М. Дерегуса, Т. Яблонської, А. Коцки та інших.

Значну частину фондового зібрання складають твори декоративно-ужиткового мистецтва України: аплікація, вишивка та розпис, вироби зі скла та порцеляни, кераміки та дерева. Колекція народної іграшки налічує понад 350 експонатів з дерева, глини, соломи та тіста.

Внаслідок бомардування у березні 2022 року було пошкоджено фасади, вікна та деякі інтер'єри пам'ятки архітектури місцевого значення - будинку колишньої жіночої гімназії, 1899 р. (охоронний № 11-Чг), в якому розташовується Чернігівський обласний художній музей імені Григорія Галагана.

Гімназія чернігівська жіноча // Gorod.cn.ua: портал Чернігова. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://www.gorod.cn.ua/city/knigi-o-chernigove/1084-istorija-chernigivshini.html

До історії формування зібрання Чернігівського обласного художнього музею : Збірник матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю утворення Чернігівського обласного художнього музею / Управління культури Чернігівської облдержадміністрації, Чернігівський обласний художній музей ; Ред. І. Г. Ральченко. - Чернігів, 2003. - 74 с.

Ідемо в музей. Чернігівський обласний художній музей імені Григорія Ґалаґана : відео // Суспільне Культура. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=gcrHmUUK5SA

Курач, С. М.

Родинні портрети Розумовських-Дараганів у зібранні Чернігівського обласного художнього музею імені Григорія Галагана / С. М. Курач // Сіверщина в історії України: збірник наукових праць. - 2019. - Вип. 12. - С. 404-408

Ломко, О. М.

Портрети Кочубеїв у фондовій колекції Чернігівського обласного художнього музею імені Григорія Галагана / О. М. Ломко ; Нац. заповідник Глухів, Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК // Сіверщина в історії України: збірник наукових праць. - 2015. - Вип. 8. - С. 334-338.

Мистецька колекція Чернігівського обласного художнього музею імені Григорія Галагана : альбом. - Чернігів : Вартар, 2019. - 128 с. : кол.іл.

В альбомі представлені твори західноєвропейського, українського живопису, графіки, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва із фондового зібрання Чернігівського обласного художнього музею імені Григорія Ґалаґана.

Народна ікона Чернігівщини: альбом. - Львів : Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ, 2015. - 424 с.

В альбомі вперше опубліковано численну колекцію хатніх ікон Чернігівського краю (створених у XIX ст.), які походять з Національного архітектурно-історичного заповідника "Чернігів стародавній", Чернігівського обласного художнього музею імені Григорія Ґалаґана, Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського, Національного центру народної культури "Музей Івана Гончара" (м. Київ), Історико-культурного комплексу "Замок Радомисль" (м. Радомишль Житомирської обл.) і багатьох приватних збірок України.

Чернігівський обласний художній музей : до 20-річчя від дня утворення : Бібліографічний покажчик / Управління культури Чернігівської облдержадміністрації, Чернігівський обласний художній музей ; Авт.-упоряд. Т. Гаснашанська. - Чернігів, 2003. - 46 с.

***

Війна безжальна до пам'яті: які об'єкти української спадщини ми втрачаємо [Чернігів. Обласний художній музей ім. Г. Галагана] // Discover. - Загол. з екрана. Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://discover.ua/inspiration/viyna-bezzhalna-do-pamyati-yaki-obyekty-ukrayinskoyi-spadshchyny-my-vtrachayemo

Катерининська церква (будівля 1710-15 рр.) (м. Чернігів, вул. Преображенська, 1а (вул. Підвальна, 5))

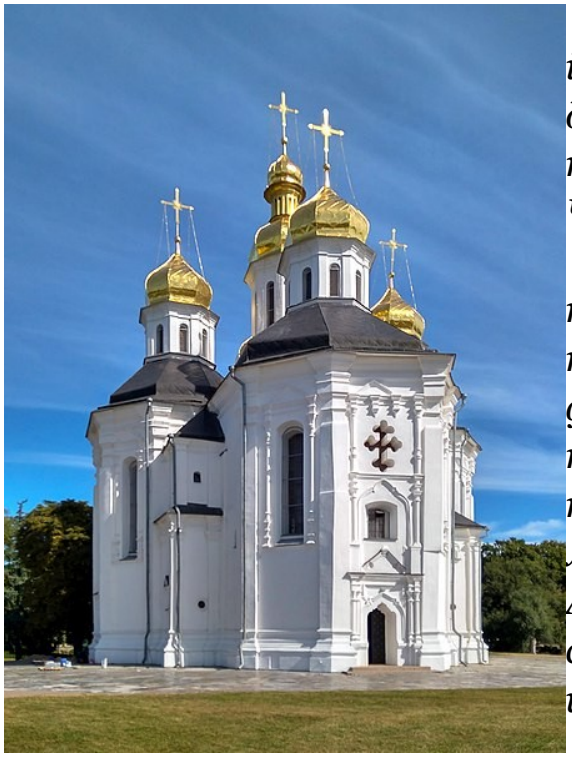

Пам'ятка розташована в історичному середмісті, поблизу давнього Дитинця. Є однією із провідних архітектурних домінант Чернігова.

Споруджена на честь героїзму козаків Чернігівського полку, проявленого під час штурму турецької фортеці Азов у 1696 році під командуванням чернігівського полковника, наказного гетьмана Якова Лизогуба. Церква освячена в 1715 р. Архієпископом Стаховським на честь святої Катерини, яку в Україні шанували з давніх часів.

За рахунок вигідного розташування якийсь час виконувала функцію укріпленого фортифікаційного вузла поблизу головної фортеці Дитинця.

Значних перебудов Катерининська церква не зазнала. У 1837 р., під час відновлення після пожежі, до західного фасаду було прибудовано притвор, у 1908 р. — муровану дзвіницю (розібрані при реставрації пам'ятки в 1951 році).

Після останнього богослужіння у 1933 році церква була закрита. Під час Другої світової війни храм знову постраждав від пожежі, згоріла покрівля і верхня частина куполів. Та церкву знову відновили, проте вже без нартексу та дзвіниці. Реставраційні роботи проводилися в два етапи: у 1947-55 рр. та 1975-80 рр.

Катерининська церква в Чернігові є найвизначнішою в Україні пам'яткою стилю українського (козацького) відродження XVII—XVIII ст., що збереглася в автентичному вигляді, справила вирішальний вплив на розвиток української церковної архітектури XVIII ст.

Внаслідок обстрілів у березні 2022 року постраждав північний фасад пам'ятки архітектури національного значення - Катерининської церкви, 1710-15 рр. (охоронний № 816).

Архітектурна перлина Чернігова: Катерининська церква (Фото) // Чeline - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://cheline.com.ua/news/pishajsya-ridnim-krayem/arhitekturni-perlini-chernigova-katerininska-tserkva-foto-21179

Катерининська церква // Чернігів стародавній. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://oldchernihiv.com/katerininska-tserkva/

Катерининська церква в Чернігові / Національний архітектурно-історичний заповідник "Чернігів стародавній" ; кер. проекту Ю. Соболь ; авт. кол.: А. Доценко [та ін.]. - Чернігів : Десна Поліграф, 2015. - 184 с. : іл., схем., фот.

Книга присвячена церкві св. Катерини в м. Чернігові – найкращому зразку українського бароко поч. XVIII ст. У книзі розглядаються історія побудови храму, особливості його архітектури та піднімаються питання історії церкви протягом трьохсот років її існування.

Катерининская церква в Чернігові: новий іконостас : відео // Телеканал Новий Чернігів. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=oOe4HBknbHo

Катерининська церква (м. Чернігів)// Вандрівка. Ваш путівник Україно. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://vandrivka.com.ua/katerininska-tserkva-m-chernigiv/

Катерининська церква у Чернігові. - Чернігів : Десна Поліграф, 2015. - 184 с. : іл., схеми, фот.

Чернігів. Катерининська церква // Замки та храми України. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://castles.com.ua/katerynynska.html

Чернігів. Церква Святої Катерини // Україна Інкогніта. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://ukrainaincognita.com/chernigivska-oblast/chernigiv/chernigiv-tserkva-svyatoi-kateryny

Шевчик, І.

Священики церкви св. Катерини м. Чернігова: 300 років служіння [місто Чернігів] / І. Шевчик // Ніжинська старовина: збірник регіональної історії та пам'яткознавства . - 2017. - Вип. 24 (27). - С. 39-47.

***

"Війна не може бути виправдана": настоятель Катерининської церкви отець Роман // Суспільне. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://suspilne.media/231275-pamatnik-puskinu-vulica-rokossovskogo-i-kirponosa-so-robiti-z-rosijskimi-simvolami-u-cernigovi/

Митрополит Епіфаній провів божественну літургію у Катерининській церкві в Чернігові [10 04.2022] // Суспільне. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.04.2022. - Режим доступу: https://suspilne.media/231275-pamatnik-puskinu-vulica-rokossovskogo-i-kirponosa-so-robiti-z-rosijskimi-simvolami-u-cernigovi/

<u>Дім молитви Другої чернігівської церкви християн-баптистів (будівля XXI ст.) (м. Чернігів, вул. Толстого, 108)</u>

Під час обстрілу у березні 2022 року пошкоджено фасад, вікна та внутрішні приміщення Дому молитви Другої чернігівської церкви християн-баптистів в сучасній будівлі, де розташовано місію "Милосердя і духовне відродження" .

У Чернігові розстріляли приміщення християнської місії та Дому молитви // Всеукраїнський Собор. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://sobor.com.ua/news/u-chernigovi-rozstrilyali

<u>Колишній будинок окружного суду (будівля 1904 р.) (м. Чернігів, вул. Шевченка, 28)</u>

Будинок окружнного суду — пам'ятка місцевого значення (Рішення Чернігівської обласної ради від 17.11.1980 № 551, охоронний номер № 56).

Будинок зведено 1904 року за проєктом архітектора Є. Яновського. До жовтня 1917 року в будинку розміщувався Окружний суд.

Після Другої світової війни в 1947 році будинок частково перебудований зі збереженням архіектури фасадів та інтер'єрів.

Внаслідок обстрілу та наступної пожежі у березні 2022 року постраждали покрівля та інтер'єри пам'ятки історії місцевого значення - колишнього будинку окружного суду, 1904 р. (охоронний № 56-Чр), в якому розташовувалося обласне управління СБУ.

В обласну будівлю СБУ у Чернігові потрапили 2 снаряди: виникла пожежа // Galinfo : Агенція інформації та аналітики. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://galinfo.com.ua/news/v_oblasnu_budivlyu_sbu_u_chernigovi_potrapyly_2_snaryady_vyn ykla_pozhezha_381021.html

На Чернігівщині окупанти знищили архіви щодо репресованих українців — Денісова // Детектор медіа. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://detector.media/infospace/article/197864/2022-03-25-na-chernigivshchyni-okupanty-znyshchyly-arkhivy-shchodo-represovanykh-ukraintsiv-denisova/

В архівах обласного управління СБУ зберігалися майже 13 тисяч справ репресованих у радянські часи українців. Для того, щоб ці документи стали доступними, знадобилася трирічна робота. Її підсумок знищили два російські снаряди.

Пожежа будівлі Чернігівського СБУ : відео // Суспільне Чернігів. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=PVZoO2YCoGg

У знищеному рашистами архіві СБУ в Чернігові зберігалося 13 тисяч справ репресованих // Новинарня. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://novynarnia.com/2022/03/26/u-znyshhenomu-rashystamy-arhivi-sbu-v-chernigovi-zberigalosya-13-tysyach-sprav-represovanyh/

У Чернігові атакували управління СБУ. Будівля горить // РБК-Україна. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://www.rbc.ua/ukr/news/chernigove-atakovali-upravlenie-sbu-zdanie-1645800442.html

У Чернігові горить будівля СБУ (фото, відео) // УНІАН. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://www.unian.ua/war/u-chernigovi-gorit-budivlya-sbu-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11718166.html

У Чернігові зазнала обстрілу будівля СБУ // Радіо Свобода. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/news-obstril-chernigiv-budivlia/31723537.html

<u>Військово-історичний музей (будівля кінця XX ст.) (м. Чернігів, вул. Шевченка, 55а)</u>

Військово-історичний музей утворений як музей бойової слави 1-ї гвардійської армії за ініціативи ветеранів війни і громадськості, музей розміщений у спеціально збудованому приміщенні. Для відвідувачів відкрився 9 травня 1985 р. З 1992 р. став військово-історичним відділом Чернігівського історичного музею імені В. В. Тарновського

Внаслідок бомбардування у березні 2022 року пошкоджено фасади, вікна та частково експозицію сучасної будівлі Військово-історичного музею - філії Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського .

Музеї-філії. Військово-історичний музей // Чернігівський обласний історичний музей імені В. В.Тарновського : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: http://www.choim.org/about-us/departments/

Військовий історичний музей // Музейний портал. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://museum-portal.com/ua/museum/military-history-museum

***

Онищенко О.

"В музеї я перебуваю 24/7", - директор обласного історичного музею [м. Чернігв]: інтерв'ю // Суспільне. - Загол. з екрана. - Перевірено 22.04.2022. - Режим доступу: https://suspilne.media/231696-vikrav-iz-rozbomblenoi-skoli-monitori-mikroskop-ta-milo-u-cernigovi-policia-zatrimala-marodera/

Обласна бібліотека для юнацтва (будівля кін. XIX ст.) (м. Чернігів, вул. Шевченка, 63)

Бібліотека створена 1 лютого 1978 р. відповідно до рішення облвиконкому від 8 грудня 1977 р. № 562. Бібліотеці було надано пристосоване приміщення загальною площею 213 м2 за адресою вул. Шевченка, 63.

Головний корпус бібліотеки (вул. Шевченка, 63) є старовинною спорудою, що виконана в готичному стилі та прикрашена вітражами і визнана пам'яткою архітектури місцевого значення кінця 19 століття. Це колишній будинок В. Тарновського-молодшого (1838–1899). В 1902 році, за заповітом власника, в цій будівлі було відкрито музей українських старожитностей В. Тарновського – єдиний на той час в Російській імперії український музей, згодом перейменований в Чернігівський історичний музей. На згадку про колишнього власника будинку у стіні читальної зали бібліотеки вмонтовано плиту з лаконічним написом: «В. В. Тарновський».

Бомбардуванням міста у березні 2022 року частково знищено пам'ятку архітектури місцевого значення - будівлю колишнього Музею українських старожитностей В.В. Тарновського кінця XIX ст. (охоронний № 12-Чг), в якій нині розташовується обласна бібліотека для юнацтва.

Будинок В. В. Тарновського // Wikipedia. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA_%D0%92._%D0%92._%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE

Не найвідоміший Чернігів. Готика // Україна Інкогніта. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://ukrainaincognita.com/palatsy-ta-sadyby/ne-naividomishyi-chernigiv-gotyka

Чернігів. Український музей і вул. Шевченка // Замки та храми України. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://castles.com.ua/czernihow0.html

Чернігівська обласна бібліотека для юнацтва : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: http://obucn.org.ua/

Чернігівська обласна бібліотека для юнацтва. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.facebook.com/obucn.org/

Чернігівська обласна бібліотека для юнацтва. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/user/yunatskacn/featured

Чернігівська обласна бібліотека для юнацтва // Українська бібліотечна енциклопедія. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%8E%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0

***

Зруйнована обласна бібліотека для юнацтва // УНІАН. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://photo.unian.ua/photo/1132299-razrushennaya-oblastnaya-biblioteka-dlya-yunoshestva

Окупанти знищили старовинний музей в місті Чернігів, де працювала обласна бібліотека для юнацтва // Artefact. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://artefact.org.ua/literature/okupanty-znyshhyly-starovynnyj-muzej-v-misti-chernigiv-de-praczyuvala-oblasna-biblioteka-dlya-yunacztva.html

Російська армія знищила бібліотеку-пам'ятку XIX століття у Чернігові // Історична правда. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.istpravda.com.ua/short/2022/03/11/161052/

У Чернігові вночі розбомбили будинок Музею українських старожитностей Василя Тарновського // День. -Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://m.day.kyiv.ua/uk/article/u-chernigovi-vnochi-rozbombyly-budynok-muzeyu-ukrayinskyh-starozhytnostey-vasylya

У Чернігові книжки з розбомбленої бібліотеки для юнацтва поки не діставатимуть: є загроза завалу // Суспільне. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://suspilne.media/230262-u-cernigovi-knizki-z-rozbomblenoi-biblioteki-dla-unactva-poki-ne-distavatimut-e-zagroza-zavalu/

<u>Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка (будівля 1910-13 рр.) (м. Чернігів, проспект Миру, 41)</u>

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка відкрита 15 (28) березня 1877 року. Заклад започаткувала група інтелігенції міста, зокрема Олександр Тищинський, Софія та Олександр Русови, Петро Червінський, О. М. Борсук, О. П. Карпинський, М. О. Константинович, К. Д. Милорадович, Василь Варзар, Іван Рашевський. До діяльності бібліотеки у перший період її існування причетні також Ілля Шраг, Петро Єфименко, М. Ф. Ліндфорс, подружжя Коцюбинських та Грінченків, Микола Вороний, Григорій Коваленко.

Протягом перших 8 років бібліотека не мала власного приміщення. Окремий будинок по вулиці Преображенській під тиском громадськості міська управа виділила лише 1895.

24 серпня 1941 року бібліотека була зруйнована — її 216-тисячний фонд і майно повністю загинули. Після Другої світової війни головна бібліотека Чернігова повільно відновилась. Спершу вона містилася в приміщеннях на вулиці Попудренка, 60 і Єлецькому монастирі, а від 1974 року розмістилася в теперішній будівлі по вулиці Леніна, 41 (зараз проспект Миру).

Це відома в Чернігові споруда в стилі північний модерн, створена за проектом петербурзького архітектора Олександра фон Гогена місцевим архітектором та інженером Д. Афанасьєвим у 1910—1913 рр. Для Дворянського земельного банку.

Внаслідок обстрілу у березні 2022 року пошкоджено фасади та вікна, а також частково зруйновано покрівлю пам'ятки історії місцевого значення - будинку колишнього дворянського та селянського банку 1910-13 рр. (охоронний № 59-Чр), в якому тепер розміщується Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка.

Вид на Будинок Дворянського земельного та Селянського поземельного банку №1 (будинок Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В.Г.Короленка) //Chernihiv.travel. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://chernihiv.travel/ua/project/vid-na-budynok-dvorianskyh-zibran

Дворянський земельний банк (Чернігів) // Wikipedia. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA_(%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2)

Духовна скарбниця краю. Вип. 1 Від громадської - до універсальної наукової бібліотеки (історичний нарис) / Чернігівська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка ; авт.-упор. Л. В. Студьонова. - Чернігів, 2002. - 55 с.

Зведений каталог-довідник місцевих періодичних видань (1839–1917), наявних у фондах Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка, Чернігівського державного історичного музею ім. В. В. Тарновського (ЧМІД), Державного архіву Чернігівської області (ДАЧО). [Текст] / уклад. Г. А. Конопацька. - Чернігів, 2002. - 160 с.

Історія нашого дому / Чернігівська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка ; ред. М. Кушніренко. - Чернігів, 2002. - 12 с.

Історія Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка : хроніка подій : (1877–2016 рр.) / Чернігівська ОУНБ ім. В. Г. Короленка ; уклад.: П. В. Грищенко [та ін.]. - Чернігів, 2017. - 148 с. - До 140-річчя з часу заснування.

Карбовська, Н.

До історії будівлі Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка / Н. Карбовська // Бібліотечне краєзнавство Чернігівщини : Збірник матеріалів II обласної науково-практичної конференції м. Чернігів, 9-10 жовтня 2019 р.. - 2020. - С. 40-56.

Морозова, А.

З історії Чернігівської державної обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка / А. Морозова // Сіверянський літопис. - 2015. - № 3. - С. 106-110

Невичерпне джерело знань : Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 125-річчю з часу заснування Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка / Чернігівська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка ; упоряд. Л. В. Феофілова. - Чернігів, 2004. - 71 с.

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.facebook.com/bibliotekaKorolenkaChernigiv/

***

Бойко В.

Нищення бібліотек // День. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/nyshchennya-bibliotek

Молодіжний центр, бібліотека Короленка і музей Коцюбинського: злочини проти культурної спадщини // Суспільне. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://suspilne.media/227407-molodiznij-centr-biblioteka-korolenka-i-muzej-kocubinskogo-zlocini-proti-kulturnoi-spadsini/

Молодіжний центр, бібліотека Короленка і музей Коцюбинського: злочини проти культурної спадщини : відео // Суспільне Чернігів. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=1wUtqgUG3Gs

[Наслідки обстрілу Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка] : відео // Суспільне Чернігів. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://storage.googleapis.com/tally-response-assets/NYlAlB/fe26ea21-2471-42d0-8cc0-63e40cd9f373/U-Chernigovi-rosiyani-obstrilyali-istorichnu-budivlyu-u-centri-mista.mp4

У Чернігові росіяни обстріляли історичну будівлю - бібліотеку імені Короленка // Еспресо. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://espreso.tv/u-chernigovi-rosiyani-obstrilyali-istorichnu-budivlyu-biblioteku-imeni-korolenka-suspilne

М. НІЖИН

Алєксєєнко, О. І.

Ніжине красене... : скорочений фотографічний нарис: у 6 альбомах Альбом 1 / О. І. Алєксєєнко. - Ніжин : Гідромакс, 2008. - 20 с.

Власовець, Ю, Ю.

Ніжин древній і сучасний / Ю. Ю. Власовець. - Ніжин, 2007. - 56 с.

Желєзко, Р.

Шаблею та пером : мандрівки лабіринтом таємниць історії козацького Ніжина / Р. Желєзко ; Ніжинська міськрада. Упр. культ. і туризму, Ніжинський краєзнавч. музей ім. І. Спаського. - Ніжин : Лисенко М. М., 2020. - 167 с. : іл., кол. іл., портр.

Забарний, О, В.

Ніжин. Кам'яна квітка українського бароко / О. В. Забарний. - Ніжин : Лисенко М. М., 2020. - 127 с. : фот.

Зозуля, С. Ю.

Ніжин модерної доби : студії з історіографії, пам'яткознавства, персоналістики : монографія / С. Ю. Зозуля ; НАН України, Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. - К. : Філюк Олег, 2014. - 342 с. : іл.

Історія Ніжена мовою дат / Ніжинська міськрайонна благодійна організація “Благодійний фонд “Ніжен” ; упоряд. М. П. Шкурко. - Луцьк, 2004. - 178 с. : 10 вкл. арк. іл.

Кедун, І.
Ніжин археологічний / І. Кедун, О. Пархоменко. - Ніжин : Лисенко М. М., 2018. - 99 с. : іл., схем., 8 вкл. л. фот.

Місто Ніжин з найдавніших часів до 1917 року : Бібліографічний покажчик / Ніжинська міськрайонна благодійна організація "Благодійний фонд"Ніжен" ; Ніжинська міськрайонна благодійна організація "Благодійний фонд"Ніжен". - Ніжин, 2005. - 297 с.

Місто Ніжин 1917-2007 : Бібліографічний покажчик / Ніжинська міськрайонна благодійна організація "Благодійний фонд "Ніжен" ; упоряд. Л. В. Гранатович. - Ніжин, 2010. - 549 с.

Нежин на пороге XX века. - Нежин, 2007. - 34 с. : ил.

Ніжин // 7 чудес України. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://7chudes.in.ua/nominaciyi/nizhyn-chernihivska-obl/

Ніжин // Україна Інкогніта. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://ukrainaincognita.com/top-arkhitektura/nizhyn

Ніжин City : інформаційний портал. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://nizhyn.city/

Ніжин: 10 місць, які повідають про історію і дух міста // Itinery. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: http://itinery.com.ua/article/view/nezhyn-10-mest-kotorye-povedajut-ob-ystoryy-y-duhe-goroda

Пам'ятки Ніжина: досліджуємо скарби старовинного міста // tjchka.net. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://travel.tochka.net/ua/12138-dostoprimechatelnosti-nezhina-issleduem-sokrovishcha-starinnogo-goroda/

Петренко, Л. Б.

Ніжин запрошує на гостину : путівник / Л. Б. Петренко. - Ніжин : Лисенко М. М., 2014. - 136 с. : фот.

Самойленко, С.

Відомі архітектори XVIII ст. - будівничі Ніжина [Електроний документ] : [Григорій Устинов (Благовіщенський собор), Андрій Квасов (Ніжинський міський магістрат), Антон Карташевський (Присутственні місця (Будинок Пелепонова), Андрій Меленський (житловий будинок, не зберігся)] / С. Самойленко // Ніжинська старовина: науковий історико-культурологічний збірник. - 2007. - Вип. 4-5(7-8). - С. 126-133.

***

Внаслідок російського обстрілу в Ніжині утворились вирви, більші за будинки // 24 канал. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://24tv.ua/vnaslidok-rosiyskogo-obstrilu-nizhini-utvorilis-virvi-bilshi_n1930016

Ніжин після обстрілів: як постраждала інфраструктура // Суспільне. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://suspilne.media/227007-nizin-pisla-obstriliv-ak-postrazdala-infrastruktura/

Ніжин та Чернігів після обстрілів (відео) // MYNIZHYN.com/ - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://mynizhyn.com/

Російські війська завдали ударів по Чернігову та Ніжину – голова ОВА // Радио Свобода. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/news-obstril-chernihova-ta-nizhyna/31751961.html

У Ніжині рятують від обстрілів перший у світі пам'ятник Гоголю // Історична правда. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.istpravda.com.ua/short/2022/03/30/161138/

<u>Георгіївська церква (новозбудована) (м. Ніжин, вул. Гастелло, 25)</u>

Внаслідок артилерійського обстрілу у лютому 2022 року пошкоджено куполи та покрівлю новозбудованої Свято-Георгіївської церкви.

Священик УПЦ розповів про будівництво нового храму в Ніжині // Спілка православних журналістів. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://spzh.news/ua/news/83208-svyashhennik-upc-rasskazal-o-stroitelystve-novogo-khrama-v-nezhine

Настоятель Свято-Георгіївського храму в Ніжині о. Олександр Гладиш розповів про парафіяльне життя в місті і будівництво нової церкви.

Триває відбудова Георгіївського храму в Ніжині: будівельники працюють весь світовий день // Уездные новости. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.uezd.com.ua/tryvaie-vidbudova-heorhiivskoho-khramu-v-nizhyni-budivelnyky-pratsiuiut-ves-svitovyy-den/

У середньому дві на день: війна росії проти України завдала руйнувань щонайменше 59 спорудам духовного значення в щонайменше 8 областях України [м. Ніжин Свято-Георгіївська церква] // Держана служба України з етнополітики та свободи совісті : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://dess.gov.ua/u-serednomu-dvi-na-den/

С. НОВИЙ БИКІВ
(Ніжинський район)

Новий Биків простягнувся на лівому березі річки Супій. В письмових джерелах вперше згадується в 1621 році. 28 квітня 1661 року в Бикові відбулась перша і остання в історії елекційна козацька рада, яка обрала Якима Сомка гетьманом. У селі Новий Биків збереглася пам'ятка архітектури початку XIX ст. – Успенська церква, яка була збудована у 1801-1804 рр у стилі ампір на замовлення К. Розумовського. У 1845 році при Успенській церкві було відкрито церковно-приходську школу.

У 1896 році у Новому Бикові бароном Маєндорфом був побудований цукровий завод.

Церква Успіння Богородиці (будівля 1801-04 рр.)

Внаслідок обстрілів між 26 лютого та 31 березня зазнали пошкоджень вікна, двері, фасади, покриття та церковне начиння пам'ятки архітектури (щойно виявлений об'єкт культурної спадщини) - церкви Успіння Богородиці, збудованої у 1801-04 рр.

Ілляшенко, Е.

Бобровицький район : [м. Бобровиця, с. Нова Басань, с. Новий Биків] / Е. Ілляшенко, В. Мултанен, А. Сапрунова, С. Щербина // Звід пам'яток історії та культури України: енциклопедичне видання. Чернігівська область. - 2017. - Вип. 3. - С. 7-27

Новий Биків. Маєток Мейендорфів // Україна Інкогніта. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://ukrainaincognita.com/mista/novyy-bykiv-maietok-meyendorfiv

Новий Биків, село [Новобасанська тг Чернігівська обл.] // Звід пам'яток історії та культури України: енциклопедичне видання. Чернігівська область. - 2017. - Вип. 3. - С. 101-106

Село моє, для мене в серці ти єдине [с. Новий Биків] // Земля і воля : портал Академії успіху. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: http://zemlyaivolya.net/news/selo_moe_dlya_mene_sertsi_ti_edine.html

Цукровий завод Меєндорфів, місто Новий Биків,Чернігівської області // Небесна Канцелярія. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=Jf3teFm75TM

***

Митрополит Ніжинський Климент відвідав парафію в селі Новий Биків, храм якої постраждав від обстрілів // // Українська Православна Церква. Синодальний інформаційно-просвітницький відділ УПЦ. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://news.church.ua/2022/04/06/mitropolit-nizhinskij-kliment-vidvidav-parafiyu-v-seli-novij-bikiv-xram-yakoji-postrazhdav-vid-obstriliv/

Новий Биків - штаб у дитсадку, окопи на дитячих майданчиках, вкрадені подушки // Генеральний штаб ЗСУ. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=UJETokNn39Y

Орлова В.

Жителі селища в Чернігівській області розповіли про звірства "кадирівців" [с. Новий Биків] // УНІАН. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.unian.ua/war/viyna-v-ukrajini-2022-zhiteli-selishcha-v-chernigivskiy-oblasti-rozpovili-pro-kadirivciv-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11775256.html

У Новому Бикові росіяни використовували дітей в якості живого щита // Суспільне. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://suspilne.media/232528-cernigivci-volonteri-vivozat-zi-zrujnovanoi-skoli-no18-vcilile-majno/

СЕЛИЩЕ ТРОСТЯНЕЦЬ

(Прилуцький район)

Вперше Тростянець згадується в історичних джерелах в зв'язку з нападом на нього 27 квітня 1629 загону польської шляхти, внаслідок якого селище було повністю зруйноване. Пізніше, на початку XVIII століття, на цьому місці з'явився хутір Тростянець.

У 1820 році хутір купила родина Скоропадських. Через тринадцять років тут почалося будівництво палацу і підсобних приміщень економії, а в наступному році навколо палацу більш ніж на 20 десятинах було закладено парк. Після смерті засновника парку Івана Скоропадського в 1887 році, парк почав занепадати. За радянської влади садибу було знищено, парк передано радгоспу, що спеціалізувався на тваринництві. З 1951 року, коли парк передали в підпорядкування Академії наук УРСР, він почав відроджуватися. Нині в дендропарку "Тростянець" налічується понад 400 видів дерев та кущів, він є візитівкою селища.

Церква адвентистів сьомого дня (будівля кінця XX ст.)

Внаслідок влучання ракети в березні 2022 року пошкоджено будівлю церкви адвентистів сьомого дня, споруджену наприкінці XX ст. -снаряд розтрощив дах та стіну.

Дендропарк "Тростянець" (Чернігівська обл.): карта, фото, опис // Дримба : туристично-краєзнавчий портал. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://drymba.com/uk/1035476-dendropark-trostyanets-selysche-trostyanets

Національний історико-культурний заповідник "Качанівка". ***Державний дендрологічний парк "Тростянець"*** Сокиринський-архітектурно-парковий комплекс // Чернігівська обласна спілка споживчих товарів. - 2017. - С. 32, 33.

Парк «Тростянець», Тростянець // Your GUIDE TO the WORLD : туристичний портал. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/13665_trostianetsky-park.htm

Тростянецький дендропарк : фоторозповідь про держ. дендролог. заповідник "Тростянець" АН УРСР в Ічнянсському (нині Прилуцькому) районі Чернігівської області / . - Київ : Мистецтво, 1981. - 48 с. : іл.

***

На Чернігівщині ракета влучила у церкву [Адвентистів сьомого дня] // Всеукраїнський Собор. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://sobor.com.ua/news/raketa-u-cerkvu

На Чернігівщині ракета орків влучила у церкву АСД // RISU : Релігійно-інформаційна служба України. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://risu.ua/na-chernigivshchini-raketa-orkiv-vluchila-u-cerkvu_n127080

С. ЛУКАШІВКА
(Чернігівський район)

Село було засновано у 1640-х роках. У другій половині 17 століття поряд із Лукашівкою було засновано хутір Єлецького чернігівського монастиря, а саме село перейшло у підпорядкування цієї обителі. Але вже на початку 18 століття Лукашівка перейшла у власність Чернігівського козацького полку.

<u>Воскресенська церква (будівля 1913 р.)</u>

Перша дерев'яна церква була зведена 1781 та оновлена 1800 року. На початку 20 століття стару церкву розібрано задля зведення цегляної. Існуюча церква була освячена 1913 року. У радянські часи храм закрили і використовували як склад. Богослужіння у храмі відновилися 1988 року.

Вознесенська церква суттєво постраждала під час бойових дій у ході російського вторгнення в Україну. Окупаційними військами в храмі було влаштовано склад боєприпасів і пального.

Внаслідок обстрілів у березні 2022 року та пожежі постраждали фасади, покрівля та інтер'єри пам'ятки архітектури місцевого значення - Воскресенської церкви, збудованої у 1913 р. (охоронний № 73-Чг).

Лукашівка [село, Чернігівський район Чернігівська область], Анисівська сільська рада / упоряд.: Е. Ілляшенко, О. Коваленко, А. Подкур // Звід пам'яток історії та культури України. Чернігівська область. - 2015. - Вип. 1. - С. 69, 70.

Лукашівка // Україна Інкогніта. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://ukrainaincognita.com/chernigivska-oblast/chernigivskyi-raion/lukashivka/lukashivka

***

Зруйновані села Чернігівщини. Частина 2. Лукашівка : відео // Телеканал Новий Чернігів. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=QdyRgNhpcCo

ЗСУ звільнили два села на Чернігівщині – голова ОВА [Лукашівка та Слобода] // Радіо Свобода. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/news-zsu-zvilnennia-dvoh-sil-chernihivshchyna/31779899.html

Лукашівка, Слобода, Іванівка, Шестовиця, Ягідне – звільнені від російських військ — Ніколюк [командувач військ ОК «Північ»] : відео // Суспільне Чернігів. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=WFlpqRPouXQ

Скотнікова О.

На Чернігівщині звільнили Лукашівку, Слободу та Нову Басань і захопили трофейну техніку // Вечірній Київ. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://vechirniy.kyiv.ua/news/64152/

У церкві на Чернігівщині, де був штаб рашистів, знайшли тіла закатованих людей [Воскресенська церква у селі Лукашівка] // Укрінформ. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3453033-u-cerkvi-na-cernigivsini-de-buv-stab-rasistiv-znajsli-tila-zakatovanih-ludej.html

Чернігівщина. с. Ягіде та с. Лукашівка. - Загол. з екрана. - Перевірено 25.04.2022. - Режим доступу: https://www.facebook.com/MNS.GOV.UA/videos/3219438564941314/

Про роботу *Піротехніків, які очищують територію та вилучають вибухонебезпечні предмети, зокрема, у пам'ятці архітектури Вознесенській церкві, в якій окупанти зробили штаб.*